

Lugnt, levande och välskött

 skargarden.se/lugnt-levande-och-valsokott

Johan Bjurer

5 november 2012

Gällnös vackra och välskötta landskap erbjuder både fastboende och besökare en lisa för själen. Tiderna har förändrats, men ännu biter sig starka krafter kvar.

Gällnö ligger i Värmdöskärgården några sjömil norr om Boda brygga. Här bedrivs ett småskaligt jordbruk med åkrar och öppna betesmarker. Ön har en omväxlande natur med stora strövområden blandat med äldre bebyggelse.

Gösta Sundström har sedan många generationer sina rötter djupt rotade i Gällnös mylla. Han är uppvuxen på Gällnö gård där fadern bedrev djurhållning med mjölkkor. Viktigt var också skogen och fisket.

– På den tiden var våra hästar av stor betydelse som vi hade god användning av. Traktorn togs bara fram för att harva och plöja på 1950-talet, men hästarna avvecklades så småningom.

Gösta menar att livet på ön har förändrats. Antalet bofasta har minskat från 35-40 till dagens 20-tal, men på sommaren bevistas ön av måndubbelt fler. Gällnö har en del sommarstugor, men besöks även av folk som gör dagsturer med den reguljära båttrafiken. Vissa av öns naturhamnar bevistas sommartid av en hel del semesterbåtfolk.

– Gällnö är en lugn ö. Här finns inga omfattande aktiviteter, men vi har Gällnö krog vid Hemviken, affären och vandrarhemmet.

Antalet jordbruk på Gällnö är färre idag, men bildar större enheter. Gösta Sundström brukar tillsammans med sina två bröder markerna för fem skärgårdshemman plus egen mark, totalt 60 hektar. Förr levde alla människor på Gällnö av sina lantbruk, småskaligt husbehovsfiske och skogen. Gällnö folkskola drevs i det hus där vandrarhemmet huserar idag, men skolan med intagning vartannat år lades ner 1966. Gösta gick sina första 6 år i skolan på Gällnö, men därefter tvingades han åka till Vaxholm och bo på skolhem årskurs 7-9.

– Under min tid på Gällnö har ingen levt enbart på fiske, men det var utpräglad självhushållning som gällde med små kontanta inkomster. Många odlade grönsaker och potatis som även såldes ibland.

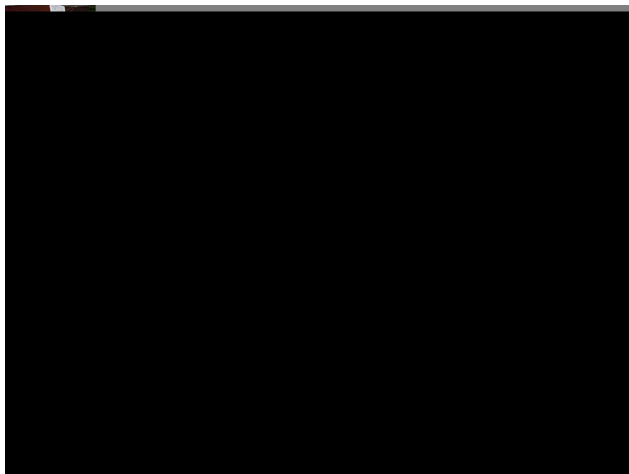
Gällnö förärades med elström 1955, vilket medförde att konsumtionen av insaltat kött och fisk minskade. Före frysboxarnas tid slaktades två grisar till jul och en till midsommar på Gällnö gård. När våren kom var man ganska less på vinterns insaltade kosthållning. Gösta kommer såväl ihåg hur salt fläsk smakade:

– Ibland åt vi rökt fläsk och det var väldigt gott. På våren var det inte fel med färskare varor i form av kokt sjöfågel.

När Gösta växte upp skickades gårdens mjölk till mjölkcentralen via den reguljära båttrafiken. Det fiskades också, framförallt på vintern och våren och Göstas far skickade fångsten direkt till Modins fiskaffär i Stockholm, framförallt gädda. På den tiden trafikerades Gällnö av SÅA, Stockholms Ångslupsaktiebolag som under många år dominerade den sjöbundna lokaltrafiken på Saltsjön och i Mälaren. I farvattnen kring Gällnö gick Angantyr och Kung Ring och ibland Flora och några andra småbåtar.

– När isen lagt sig och blivit några tum tjock upphörde SÅA att köra. Då transporterade vi gårdens mjölk med häst och släde på snö och is norröver till Karklö som trafikerades av Waxholmsbolaget. Varje onsdag- och fredagsmorgon och söndag kväll.

Idag har Gällnö regelbunden båttrafik året runt där närmsta större bryggor är Boda brygga på Värmdölandet och Sollenkroka på Djurö/Vindö.

– Idag fiskar vi någon enstaka gång för eget bruk. På sensommaren och hösten kan det bli lite sik, men säl- och skarvproblematiken är svår. Strömning är fin och en stekt abborre är aldrig fel.

Gällnö har ett fåtal säsongsbetonade arbetsplatser, bland annat öns vandrarhem, sommarbutik och krog som sysselsätter tre personer. Vissa Gällnöbor pendlar till ett arbete på fastlandet. En del både arbetar och bor ombord på olika

båtar i fem dagar och kommer sedan hem över helgen. Vandrarhemmet och affären ägs och förvaltas av Skärgårdsstiftelsen. Vandrarhemmet drivs av Gällnöbon Maud Lindholm sedan 25 säsonger och affär och krog av två unga killar, Jonas och Robin.

Gällnö natur- och kulturstig är ett EU-finansierat projekt vars syfte är att iordningställa vissa av öns stigar/körvägar bland annat mellan Gällnöby och Gällnönäs. I projektet ingår också ett delprojekt att sprida information om öns kultur, fauna och flora. Vägarna är viktiga för öns logistik. Projektet har fått ekonomiskt stöd både från Skärgårdsstiftelsen och EU.

– Till hösten 2012 ska vi grusa vägen ut mot Gällnönäs med 500-600 ton. Den ska ha en sådan kvalitet att man ska kunna köra på den med flakmoped eller mindre traktor och kunna gå skapligt med barnvagn eller cykla.

2011 grävdes stora delar av Gällnöns elnät ner under jord i en första etapp. Nu i höst påbörjades del två i projektet då elkablar österut till Gällnönäs grävs ner.

– Vi måste alltid ett elaggregat i reserv för att säkra vattenförsörjningen för våra djur. Alla fastigheter på ön har egna brunnar och enskilt avlopp med trekammarbrunn och dränering, men nya direktiv lär nog komma med tiden.

Människor som besöker och bevistar Gällnö lockas och uppskattar ett levande kulturlandskap som fortfarande brukas sedan hundratals år. Det är tyst på ön. Här finns inga bilar, bara en och annan traktor som skramlar lite ibland och någon fyrhjuling eller flakmoped.

– Vi vill bevara det fina med Gällnö så länge det går. Det är därför man håller på. Sen får man se vad som händer i framtiden, säger Gösta Sundström.

Taggar: Djurö/VindöGällnöSollenkrokaVaxholmWaxholmsbolaget

— Johan Bjurer